

MACARISTAN BÜYÜKELÇİLİĞİ
ANKARA

MACAR

TÜRKOLOGLAR

Küçük Biyografik
Ansiklopedi

TURSODY
ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TURKIC CULTURE

İçindekiler

Yayımlayan: Gábor Fodor

Yazı kurulu:

Géza Dávid, Pál Fodor, Mária Ivanics, Benedek Péri,
István Vásáry

Yazarlar:

György Csorba (Gy. Cs.), Géza Dávid (G. D.), Gábor Fodor (G. F.),
Pál Fodor (P. F.), Mária Ivanics (M. I.), László Károly (L. K.), Nándor
Erik Kovács (N. E. K.), Benedek Péri (B. P.), István Vásáry (I. V.)

Çeviriler:

Gábor Fodor, Emre Saral, Áron Sipos, Balázs Szóllóssy

Redaksiyon:

Emre Saral

Tasarım:

Ezgi Zorlu

ISBN: 978-605-71326-2-8

Ankara
2022

Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler yayımcıdan yazılı izin alınmadan tümiyle ya da kısmen yayımlanamaz. Elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt vs. araç ve ortamlarda çoğaltılamaz ve iletilemez.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)

OR-AN Ferit Recai Ertuğrul Caddesi No: 8

06450 Çankaya - Ankara / Türkiye

+90 (312) 491 01 00 (pbx)

ÁGOSTON, GÁBOR / 10
AGYAGÁSI, KLÁRA / 12
ALMÁSY, GYÖRGY / 14
BARTHA, JÚLIA / 16
BASKI, IMRE / 18
BAVERLE, GUSZTÁV / 20
BELLÉR-HANN, LUDIKÓ / 22
BERTA, ÁRPÁD / 24
BLASKOVICS, JÓZSEF [JOSEF BLAŠKOVÍČ] / 28
BODROGLIGETI, ANDRÁS / 32
CZEGLÉDY, KÁROLY / 34
CZENTNÁR, ANDRÁS / 36
CSÁKI, ÉVA JUDIT / 38
CSATÓ, ÉVA ÁGNES / 40
CSIRKÉS, FERENC / 42
CSORBA, GYÖRGY / 44
DALLOS, EDINA / 46
DANKA, BALÁZS / 48
DÁVID, GÉZA / 50
DOBOS, ÉVA / 54
ECKMANN, JÁNOS / 56
ERŐDI-HARRACH, BÉLA / 58
FALVAYNÉ) MOLNÁR, MÓNIKA / 60
FEHÉR, GÉZA (BABA) / 62
FEHÉR, GÉZA (OÇUL) / 64
FEKETE, LAJOS / 66
FODOR, GÁBOR / 70
FODOR, PÁL / 72
GERELYES, IBOLYA / 76
GERMANUS, GYULA / 80

HAZAI, GYÖRGEY (30 Nisan 1932, Budapeşte – 7 Ocak 2016, Budapeşte)

Dilbilimci, üniversite öğretim üyesi, Türk Bilimler Akademisi şeref üyesi. Eötvös Loránd Üniversitesinde Türk Filolojisi ve Tarih bölümlerinden Gyula Németh (→), Lajos Ligeti (→) ve Lajos Fekete (→) gibi hocalardan ders alarak mezun oldu. Diplomasını aldıktan sonra doktora için tecrübe kazanmak üzere kısa bir süre Sofya'da çalıştı. Macaristan'a döndükten sonra Macar Bilimler Akademisi Dil Bilimleri Enstitüsünde işe başladı. 1959'da doktora (PhD) tezini başarıyla savundu. 1963'te Doğu-Berlin'e giderek Humboldt Üniversitesinde doçent, sonralarında ise profesör olarak çalıştı. Burada yürüttüğü çalışmaların esnasında 1965'te Wolfgang Steinitz ile beraber Alman Demokratik Cumhuriyeti Bilimler Akademisi içerisinde Turfan adında bir araştırma grubu kurup öğrencisi Alman Türkolog Peter Zieme ile bu koleksiyonun derlemesine ve *Berliner Turfanlexe* adlı seride yayımlanmasına başladı. O esnada, 1966'da akademi doktorasını da aldı. Almanya'daki görevi 1982'de sona erdi; aynı yıl içerisinde Macar Bilimler Akademisi habertleşme üyeliğine seçildi; 1995'te aşıtıye oldu. 1984–1990 yılları arasında Akademi Yayınevi genel müdürüydü. 1991'den emekliye ayrılmasına dek Macar Bilimler Akademisi Dil Bilimleri Enstitüsü, sonralarındaysa Edebiyat Enstitüsüne bağlı, birkaç kişiden oluşan bir Türkoloji Çalışma Grubunun başında bazı projeleri gerçekleştirdi. Ağırlık verdiği konular arasında Osmanlı dili tarihi bakımından önemli ve nadir eserlerin sadeleştirilmesi ve yayımlanması ile Osmanlı bibliyografyası üzerinde yoğunlaşan ve editörlüğü Viyana'da sonradan Budapeşte'de bulunan *Turkologischer Anzeiger*'in redaksiyon işlerinin yapılmasıydı. 1989'de *University of Cyprus* (Güney Kıbrıs Üniversitesi)'ta Türkoloji eğitiminin başlatılması işini kabul etti. 2000'deki kuruluştan 2003 senesine dek Budapeşte [Gyula] Andrassy (Alman Dili) Üniversitesi rektoriydi.

Başlıca araştırma alanı Türk halkları ile Türk dilleriydi. Bunun içerisinde özellikle Balkan Türk dilleri ve onların etkileşimlerinin incelenmesi ön plana çıktı. Bölgesel varyantlara dayalı yeni gelişim safhalarını, böylece Türk dil gelişimi periyodizasyonunda yeni kriterlerin geliştirilmesine katkıda bulundu. Bilimsel çalışmalarının bir diğer ana akımıysa erken Osmanlıca el yazmalarının keşfi, yayımlanması ve dilbilimsel araştırılmasıydı. Bunun asıl hedefi ise dil varyantlarının ve kendine has Osmanlı kültürünün gelişme aşamalarını daha iyi

anlayabilmektir. Erken dönem kaynakların incelenmesinde ilk defa kullanılan numetik/sayısal yöntem sonralarında birçok kişi tarafından takip edildi. Elle aldığa üçüncü büyük alan ise Latin ve Kiril alfabeleriyle yazılmış Türk metinlerinin keşfiyle derlemesine yöneldi, bu sahada da yeni bir bransı ve ekolün öncüsü olmuştur. Türk dili tarihi ve dilbilimi çalışmalarının monografik irdelemesi (ilk olarak Almanca, günümüzdeyse Türkçe) de kendisinin girişimiyle başlanmıştır.

György Hazai'nin edebiyatla ilgili – özellikle birebir ve edebi çeviriler, tanıtımların hazırlanması ve leksikon maddelerinin yazılmasıyla vücut bulan – faaliyetini da göz ardı edemeyiz. Yine büyük sayıda kaleme aldığı ön- ve sonsözler, ahlakçıyı dipnotlar ve birçok Türk edebiyat antolojilerinde yaptığı editörlük ve yayına hazırlama görevlerine de dikkat çekmeliyiz.

Nice el kitabı niteliğindeki eserin hayata geçirilmesinde yer aldı. Bunlardan meslektaşlarıyla beraber eş editörlüğünü üstelediği ve bazı bölümlerini kendi yazdığı *Philologie Turcicae Fundamenta* ön plana çıkmaktadır. Yine Barbara Keller-Henkele ile hazırladığı ve Hazai'nin en çok beğendiği bibliyografik tarzı eserlerden *Bibliographisches Handbuch der Turkologie* adlı cilt de bahse değerdir. Ármın Vámbéry (→)'nin kişiliği de ona yakındır: bir biyografının yanı sıra onun hakkında kısa ve uzun makaleler yazdı ve Dunaszendrähely (günümüzde: Dunajská Streda, Slovakya) Ármın Vámbéry Derneğinin başkanı olarak Vámbéry'yi öne çıkaran konferans ve yayınlarda da görev aldı. Türk edebiyat tarihçisi İsmail Parlatur ile Macar Bilimler Akademisi Türk elyazmaları koleksiyonunun katalogunu da hazırladı.

Bibliotheca Orientalis Hungarica ve de *Studen zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvölker* adlı dizilerin editörlüğüdür. Birçok derneğin başeditörü (önceğin *Archivum Ottomanicum*) ve yayın kurulu üyesiydi. Şarkiyatçıların geçitli kuruluşlarında görev yaptı. Körösi Csoma Cemiyetinin dokuz yıl boyunca başkanı, sonra onursal başkanı oldu. Meslektaşları ve arkadaşlarıyla beraber büyük itibar kazandı. *Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes* adlı uluslararası bilimsel derneğin ve bugünlere kadar süren konferans serisinin de kurucularındandı. Şarkiyatçıların en önemli kuruluşlarından *International Union of Oriental and Asian Studies*'in genel sekreteriği (1991), sonralarında ise başkanlık (2007) görevini üstlendi.

Türk Dil Kurumu haberleşme (1957), somrasındaysa şeref üyeliğine (1982) seçildi, Türk Tarih Kurumunun ise haberleşme üyesi (1979) oldu. 1988'de Fötvös Loránd Üniversitesinden fahri doktorasını aldıktan sonra Ankara (1991) ve İstanbul (2013) üniversiteleri de kendisini aynı şerefe layık gördü. *Academia Europaea* üyesi (1990), Türk Bilimler Akademisi şeref üyesi (2001), *Société Finno-Ougrienne* haberleşme (1978), somralarında onursal üyesi (2007), *Südslovenischer-Erasmus-Gesellschaft* haberleşme üyesi (2001), Rus Bilimler Akademisi Doğu Bilimler Enstitüsü fahri profesörü (2005), *Deutsche Morgenländische Gesellschaft* onursal üyesi (2010). Macaristan'da Andrásy Gyula Ödülü ile (2002), Macaristan Cumhuriyeti Orta Erdem Hacı ile (2005), Almanya'da *Das große Verdienstkreuz des Verdienstordens der Bundesrepublik Deutschland* Nişanı ile (2004), Fransa'da *Ordre national de Mérite grade de Commandeur* Nişanı ile (2012), Türkiye'de ise Türkiye Cumhuriyeti Liyakat Nişanı ile (2014) telif edildi.

Başlıca eserleri:

Armin Vambery 1832–1913. A Bibliography. Budapest, 1963.; *Das Osmanisch-Türkische im XVII. Jahrhundert. Untersuchungen an den Transkriptionstexten von Takab Nagy de Haszny*. (Bibliotheca Orientalis Hungarica, 18.) Budapest, 1973.; *Kürze Einführung in das Studium der türkischen Sprache*. Budapest–Wiesbaden, 1978.; *Féjöldési korszaktkönyvok és terülési variánsok viszonya a török nyelv történetében. Akadémiai székfoglaló, 1983. május 23.* Budapest, 1984.; *Bibliographisches Handbuch der Turkologie. Eine Bibliographie der Bibliographien vom 18. Jahrhundert bis 1979. 1.* (Bibliotheca Orientalis Hungarica, 18.) Yayıma hazırlayan: György Hazai – Barbara Kellner-Heinkele. Budapest–Wiesbaden, 1986.; *Handbuch der türkischen Sprachwissenschaft 1.* (Bibliotheca Orientalis Hungarica, 18.) Ed.: György Hazai. Budapest–Wiesbaden, 1990.; *Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesindeki Türkiye El Yazmaları Kataloğu*. (Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 13.) (İsmail Parlatır ile) Ankara, 2007.; *Die almanatisch-türkische Übersetzung des Tazkaranu l-Awlyā von Farīduddīn Aṭṭar. Edition der Handschrift der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. 1.: Text; 2.: Faksimiles*. (Studien zur Geschichte, Sprache und Kultur der Türkvölker, 6.1, 6.2.) Berlin, 2008.; *Ferec ba'd eš-şidde "Freud nach Leid". Ein frühosmanisches Geschichtsbuch. 1.: Text. 2.: Faksimiles*. (Studien zur Geschichte, Sprache und Kultur der Türkvölker, 5.1, 5.2.) Ed.: György Hazai – Andreas Tietze. Berlin, 2008.; *Die Geschichte der Ungarn in einer osmanischen Chronik des 16.*

Jahrhunderts: Tercüman Mahmuds Tarih Ungurus. Edition der Handschrift der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. (Studien zur Geschichte, Sprache und Kultur der Türkvölker, 8.) Berlin, 2009.; *Türkiye Türkçesinin Dini ve Bugünü. Türk Dili Araştırmalarına Kısa Bir Giriş*. (Türk Dil Kurumu Yayınları, 1048.) Çev.: Tevfik Turan. Ankara, 2012.; *Monumenta et Studia Turcologica. Ausgewählte Schriften von György Hazai*. (Studien zur Geschichte, Sprache und Kultur der Türkvölker, 14.) Berlin, 2012.

Eserlerinin bibliyografyası:

https://vambery.sk/wp-content/uploads/2021/02/hazai_bibl.pdf

Kaynakça:

Studia Ottomanica, Festsage für György Hazai zum 65. Geburtstag. Ed.: Barbara Kellner-Heinkele – Peter Zieme. Wiesbaden, 1997.; *Opuscula György Hazai Dicata. Beiträge zum Deutsch-Ungarischen Workshop aus Anlass des 80. Geburtstages von György Hazai*. (Studien zur Geschichte, Sprache und Kultur der Türkvölker, 19.) Ed.: Barbara Kellner-Heinkele – Simone-Christiane Raschmann. Berlin, 2015.; Géza Dávid, In Memoriam Hazai György (1932–2016). *Kélekkalás* 2016. ősz 133–135.; Peter Zieme, In Memoriam György Hazai (30.04.1932 – 07.01.2016). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 69/2 (2016) 221–225.

G. D. – P. F.